

در جست و جوی مجلس اول...

نظارت بر انتخابات چگونه است؟

رضوانه رضایی پور

روزنامه نگار

کمتر کسی است که در تاریخ انقلاب اسلامی، از پارلمانی نگوید که در آن از نهضت آزادی و جبهه ملی گرفته تا حزب توده و جاما و جنبش مسلمانان مبارز رقابتی انتخاباتی هم بودند. حتی کمتر کسی است که از بزرگترین ائتلاف آن سال یاد نکند که بین جامعه روحانیت مبارز، حزب جمهوری اسلامی و سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی شکل گرفته بود و لیستی ۳۰ نفره از آن بیرون آمد. اینکه علی گلزاده غفوری از سازمان مجاهدین خلق منتخب مردم شد و مسعود رجوی هم از کاندیداهای ورود به آن مجلس بود، اصلاً هم تعجب آور نبود. چرا که انتخابات آزاد در نخستین دوره مجلس پس از پیروزی انقلاب اسلامی هیچ کدام از افراد و گروه‌ها را با هر سلیقه سیاسی و گرایش فکری از حضور در رقابت‌ها منع نساخته بود و اساساً سازوکار انتخابات در آن روزها با آنچه که چند سال بعد به قوانین موضوعه اضافه شد تفاوت داشت. شورای نگهبان هنوز به دلیل عدم انتخاب حقوقدانان عضو این نهاد، آغاز به کار نکرده بود و نظارت بر انتخابات هم هنوز به معنی نظارت استصوابی تفسیر نشده بود. این اتفاق آنقدر برای مجلس اول ایران بخوبی رقم خورد که هنوز هم از آن با حسرت یاد می‌کنند.

■ مجلس اول: آرزویی بر دل مانده

۲۴ اسفند ۵۸: مرحله اول نخستین انتخابات مجلس شورای ملی (هنوز به مجلس شورای اسلامی تغییر نام نیافته بود) و ۱۹ اردیبهشت ۵۹: دومین مرحله از آن برگزار شد. در این انتخابات ۲۰۸۵۷۳۹۱ نفر واجد شرایط رأی دادن بودند که ۱۰۸۷۵۰۹۶۹ نفر برای انتخاب نمایندگان خود از میان ۴۲۸ نفر نامزد نهایی پای صندوق‌های رأی رفتند.

در این انتخابات که با مشارکت ۵۲ درصدی مردم همراه شد، سه گروه ائتلاف بزرگ به رهبری آیت‌الله سید علی خامنه‌ای، دفتر هماهنگی همکاری‌های مردم و رئیس‌جمهوری به سرپرستی ابوالحسن بنی‌صدر و گروه همنام به سرپرستی مهدی

بازرگان برنده رقابت‌ها شدند. این پیروزی برای سایر احزاب و گروه‌ها نیز هر چند به شکل کم‌رنگ‌تر، اما رخ داد. از اعضای مجاهدین خلق یک نفر، از جاما ۴ نفر و از جنبش مسلمانان مبارز هم یک نفر (بعز دوفری که در جاما و مجاهدین هم حضور داشتند) وارد مجلس شدند. در این میان تنها جبهه ملی بود که ناکام رقابت‌ها نام گرفت که آن هم به دلیل ابطال انتخابات در برخی حوزه‌ها یا عدم تأیید اعتبار نامه چند نفر دیگر از منتخبان ملت بود که سبب شد این گروه نماینده‌ای در مجلس اول نداشته باشد. اما انتخاباتی که ۴۰ سال پیش برگزار شد، چگونه همچنان ورد زبان چهره‌های سیاسی است؟ هر چند در این میان تعریف و تمجید از نتیجه این انتخابات و مجلسی که بر سر کار آمد به اصلاح‌طلبان تعلق دارد اما اصولگرایان هم خلاف صحبت‌های حامیان آن مجلس را مطرح نمی‌کنند.

انتخابات مجلس اول، پنجمین انتخابات پیاپی جمهوری اسلامی تنها در مدت یک سال بود. تنها در چند ماه مانده به انتخابات، گروهی از وزارت کشور مشغول تدوین قانون انتخابات شدند و این قانون به تصویب شورای انقلاب هم رسید. برگزاری انتخابات بدون تبیین هیچ نظارتی بر کاندیدها و بدون وجود شورای نگهبانی از حق ملت، نه تنها برای کشور و حاکمیت پیشیمانی به بار نیاورد بلکه هنوز هم وجود چنین مجلسی آرزوی بسیاری از سیاسیون است.

شاید تنها اقدامی که برای نظارت بر کاندیدها انجام شد از سوی بنیانگذار انقلاب بود: آن هم در قالب توصیه به مردم تعیین معیار برای انتخاب نمایندگان.

امام خمینی در ۱۷ اردیبهشت ۵۹: تنها در روز پیش از دور دوم انتخابات مجلس خطاب به مردم گفتند: ۱- کسانی را انتخاب کنند که صد درصد مسلمان و معتقد به احکام اسلام و متعهد به اجرای احکام اسلام و مخالف با مکتب‌های انحرافی و معتقد به جمهوری اسلامی باشند. ۲- شناخت این اشخاص یا آشنایی به اعمال و رفتار آنان از زمان رژیم طاغوت تا کنون است یا به معرفی روحانیون متعهد در شهرستان‌ها یا اشخاص متدین موجه که گرایش به چپ و راست یا دسته‌ای نداشته باشند. ۳- باید به اشخاصی که احتمال انحراف در آنان می‌رود رأی ندهند - چه احتمال انحراف عقیدتی، اعمالی یا اخلاقی - که به چنین اشخاص اعتماد نمی‌شود کرد و رأی به آنان موجب مسئولیت خواهد بود. ۴- تحت تأثیر تبلیغات واقع نشوند و خودشان با موازین اسلامی، اشخاص صحیح را انتخاب کنند. ۵- ممکن است بعضی شیاطین، مطالبی را بین مردم

